

JAARVERSLAG VOEDSELBOS DE LIEMERS 2023

In 2020 zijn we begonnen als Milieuvrienden Duiven met brainstormen over voedselbossen in Duiven. Eerst met een groep bestaande uit vrijwilligers, gemeente, groene organisaties, WRIJ en bedrijven kwamen we tot de conclusie dat het een interessant project kon worden. Veel van de ideeën die destijds zijn geopperd, beginnen we nu te realiseren. De AVR bood ons een terrein in bruikleen tussen de Bandijk en de Rivierweg.

Inmiddels is er een groep van ongeveer 15 vrijwilligers die regelmatig actief is. We werken nu iedere week op maandagmiddag en om de week op zaterdag op de Buitensingel. Samen maken we plannen, bewerken en onderhouden we het terrein, en planten en verzorgen we de gewassen.

In dit verslag geven we een indruk van de activiteiten en resultaten die we tot eind 2023 hebben bereikt.

Doel van het Voedselbos

Het Voedselbos Buitensingel heeft diverse maatschappelijke waarden:

- Het gebied als voedselbos versterkt de omgeving in haar biodiversiteit en draagt bij aan de klimaatopgave door CO2 op te slaan. Het biedt een aantrekkelijk beeld voor wandelaars en fietsers en nodigt uit om te recreëren, ontspannen en ontmoeten.
- Het voedselbos geeft een inkijk in de toekomst van de landbouw en is beschikbaar voor educatie. Maatschappelijke organisaties delen hun inzichten hierover.
- De productie uit het voedselbos is beschikbaar voor lokale ondernemers en consumenten. Bezoekers van het voedselbos kunnen vrij oogsten. Het voedselbos onderhoudt zich (op termijn) zelf en is niet afhankelijk van een verdienmodel. Producten uit het voedselbos kunnen wel op de markt worden gezet. Eventuele winsten worden gebruikt voor beheer en onderhoud en de rest wordt maatschappelijk ingezet.

Beoogde resultaten

Om deze doelstelling te realiseren hebben we de volgende resultaten geformuleerd:

1. Het Voedselbos Buitensingel is een goed onderhouden Voedselbos waar de biodiversiteit is verbeterd. Het is een voorbeeld van natuur inclusieve landbouw. Dit houdt in dat we beogen om in 2024 te beginnen met de oogst van fruit, in 2023 is de oogst van kruiden en groenten begonnen en we beogen een verhoogde biodiversiteit zodat in 2024 50% meer soorten (flora, bodemleven, fauna) kan worden gevonden.
2. De vrijwilligersorganisatie heeft de verantwoordelijkheid voor het voedselbos op zich genomen. De organisatie van vrijwilligers bestuurt en onderhoudt het voedselbos, gebruikt hiervoor het opgezette netwerk en weet de inzet van de vrijwilligers te stimuleren.
3. Het Voedselbos heeft een solide financiële basis. Er is een financieel plan dat steunt op inkomsten, subsidies en bijdragen van geïnteresseerden.

4. Recreatieve en educatieve functie van voedselbos: er zijn tenminste vier educatieve activiteiten per jaar, het terrein wordt bezocht door inwoners en liefhebbers.

Ons doel is om de biodiversiteit te vergroten én, om bewustwording te creëren rondom het belang van verhoogde biodiversiteit. Een kerngroep van ongeveer zes vrijwilligers zet de grote lijnen uit en heeft contacten met de gemeente, wijkraden, bedrijven, organisaties en vrijwilligers. Hierdoor krijgen we veel ondersteuning vooral in natura, zoals de ter beschikking stelling van het terrein aan de Westsingel door de gemeente, het terrein aan de Bandijk en financiering door de AVR, levering van bomen, struiken, houtsnippers en bladafval door de gemeente, onze burens helpen bij het onderbrengen van gereedschap, stroom, maaien, etc., bedrijven die ondersteunen bij de aanleg en onderhoud, bekendheid door de wijkraden.

Geschiedenis

Na de brainstormbijeenkomst in 2020 is de planvorming gestart. Twee van de vrijwilligers deden in 2021 een achtdaagse cursus van Natuur en Milieu Gelderland om te leren over de principes, achtergronden, ontwerp en aanleg van een voedselbos. We maakten een ontwerp voor het terrein dat we nu het **Kievietsnest** noemen (vernoemd naar de straat die door het terrein loopt en de hoop op meer biodiversiteit) en de gemeente stelde een partij te planten bomen ter beschikking. Helaas gooide een oud document van de AVR de boel op zijn kop – er zit ergens op het terrein een loodvergiftiging (waarschijnlijk van olie van landbouwwerktuigen). De activiteiten gingen hier even op pauze.

Voedselbos Buitensingel

In overleg met de gemeente is hierna gekozen voor het terrein aan de Westsingel dat we **Buitensingel** zijn gaan noemen (vernoemd naar de Westsingel en aan de buitenkant van Duiven).

Dit is terrein langs de Westsingel bij de sportschool Aerofitt dat door de gemeente ter beschikking is gesteld. De gebruiksovereenkomst met de gemeente over het gebruik van de grond is getekend. De gemeente heeft een analyse van de bodem uit laten voeren waaruit blijkt dat de grond veilig is voor voedselgewassen.

Hier zijn in maart 2022 ongeveer 45 bomen geplant en zijn we gestart met de aanleg van de kruidenzon, het Buitenlokaal en de Wilgentipi. Eind 2022 is met financiële ondersteuning van de AVR en met subsidie

van 'Kleur je buurt' een poel gegraven. Met de grond uit de poel en het snoeiafval zijn hügels aangelegd voor de groenten.

In 2023 is een begin gemaakt met het bewerken van de hügels met groentegewassen. We hebben kunnen oogsten van de Huttentut (een graansoort), verschillende kolen, courgettes en pompoenen. Er is een waterpunt gemaakt om de gewassen water te geven. Er zijn veel

nieuwe bomen, struiken, bessen en groenten met dank aan: AVR, voedselbos-collega's, inwoners van Westervoort, Duiven, Loo en Groessen.

De feestelijke opening is mei 2023 gedaan door wethouder Gemma Tiedink door het planten van een winterlinde vlakbij het Buitenlokaal. Dit onder toezicht van meer dan 20 aanwezigen, die kennis hebben kunnen maken met het voedselbos en een aantal producten.

Met hulp van de nestkastenvereniging de Liemers zijn er nestkasten opgehangen voor koolmezen, torenvalken en steenuilen. Die worden regelmatig gecontroleerd op bewoning. Verder is er een egelhotel (zonder reservering), verschillende ruigte plekken met snoeiafval en een aantal composthoven gerealiseerd.

Helaas zijn er nogal wat ongewenste kruiden omhoog geschoten in de Kruidenzon, waardoor de ontwikkeling hiervan wat achterloopt. We hebben besloten deze kleiner te maken om het behapbaar te houden.

Voedselbos Kievitsnest

Dit is een terrein langs de IJsseldijk dat door de AVR ter beschikking is gesteld en ligt zowel in de gemeente Duiven als Zevenaar. Het voormalig woonhuis en de schuren zijn afgebroken. De gebruiksovereenkomst tussen AVR en MVD is dit jaar getekend. Het terrein is openbaar toegankelijk. De AVR heeft een container geplaatst waar we ons gereedschap veilig en droog kunnen opbergen.

Via de OAR heeft het Waterschap Rijn en IJssel ondersteuning toegezegd voor de ontwikkeling van het terrein en dit jaar is de financieringsovereenkomst hierover getekend en is de eerste financiering binnen. Hiermee is begonnen met de aanplant van bomen en struiken op het voormalige grasveld.

Ook hier zijn met hulp van de nestkastenvereniging de Liemers

nestkasten opgehangen voor koolmezen, torenvalken en steenuilen. Die worden regelmatig gecontroleerd op bewoning.

Een belangrijke activiteit is de bestrijding van een tweetal exoten: de reuzenberenklauw proberen we klein te krijgen door uitputting (planten en bloemen verwijderen) en de Japanse duizendknoop door deze na de afvoer door de AVR van de bovengrondse delen te bedekken met plastic dat vijf jaar moet blijven liggen.

Met de financiële en vrijwilligers ondersteuning van Nobian uit Arnhem is een windhaag aangelegd van 120 meter lang met 120 inheemse bomen en struiken. Verder heeft Nobian financieel ondersteund bij de aanschaf van bessen en struiken en gereedschap.

Communicatie: Dit jaar hebben we met hulp van een grafische vormgeefster een logo ontwikkeld die ons principe ondersteunt: zorg voor de natuur en de biodiversiteit.

Er zijn in de loop van het jaar verschillende artikelen gepubliceerd over onze activiteiten verschenen in verschillende wijkkranten, DuivenPost, Duivens Nieuwsblad en de Gelderlander. De website van Milieuvrienden bevat veel informatie over voedselbossen.

Educatie

Een belangrijke doelstelling is de educatieve doelstelling: bewustwording op gebied van biodiversiteit, natuur inclusief ontwikkelen van het terrein met behulp van permacultuur en het nut van de natuur en actief bezig zijn in de natuur.

De educatie activiteiten in 2023:

- We hebben meegedaan met twee landelijke natuurwerkdagen, NL doet (19 deelnemers) en de Natuurwerkdag (12 deelnemers).
- Studenten via Liemers Lab zijn met een groep van 4 MBO/HBO studenten (o.a. diëtetiek, verpleegkunde, sociale studie) een half jaar met het thema voedselbos aan de gang gegaan. In juni zijn er bij een aantal bomen bordjes geplaatst waarop via een QR code een recept te lezen valt op de website van Milieuvrienden Duiven.
- We hebben een aantal basisschool klassen 3 en 4 en voor groep 5 en 6 ontvangen voor een leerzame en gezellige excursie.
- Er zijn drie avond georganiseerd voor de vrijwilligers over de achtergronden van een voedselbos over het achtergronden voedselbos, bodemleven en de rol van vogels.
- Acht openbaar toegankelijke rondwandelingen met in totaal 40 deelnemers die kennis willen maken met het fenomeen voedselbos.
- Deelname aan de Open Tuinendag van Groei en Bloei en aan Duuve Te Gek. Hier informatie over voedselbos en verkoop van producten zoals kruiden, goudsbloem- en smeerwortelzalf, theemengsels en Aloë Vera crème. De opbrengst komt ten goede aan Voedselbos de Liemers.

Conclusie: er zit volop vaart achter de aanleg van de voedselbossen in Duiven. Belangrijk aandachtspunt blijft het aantrekken en betrokken houden van vrijwilligers. Dit blijft een aandachtspunt in 2024.

De Getallen in 2023

Buitensingel

Activiteit aanplant	Aantal/soort	Herkomst
Plaatsen vogelnestkasten	7	Vogelwerkgroep Liemers, fin WRIJ
Aanplant bomen en struiken	44	gemeente, AVR, donaties, verkoop
Aanplant diverse bomen – pruimen, hazelaar, linde	6	Donaties inwoners
Totale aanplant bomen en struiken 2023	50	
Totale aanplant 2022-2023	120	Bomen en struiken
Aanplant Hügels	200 m ² met groentes	Eigen kweek en donaties plantmateriaal
Aanplant en onderhoud bessenhoek	200 m ² bessensoorten	Aankoop, eigen kweek
Kruiden aanplanten en onderhoud	200 m ² kruiden, aardbeien	Inkoop, eigen kweek en donaties
Klimplanten aanplant – druif, passiebloem, hop	Bij tipi, 4	Aankoop en donaties
Algemeen		
Opening officieel door Wethouder	20 deelnemers	Winterlinde geplant
Deelname Open Tuinendag Groei en Bloei	8 deelnemers	
Aanleg bruggetje, onderhoud Buitenlokaal (houtsnipper, boomstammetjes), wilgentipi	Boomstammen AVR, transport	gemeente, AVR, donaties, verkoop
Watervoorziening hügels	Puntstuk, IBC container	gemeente, AVR, donaties, verkoop
Snoeien wilgen	rondom	vrijwilligers

Kievietsnest

Activiteit aanplant	Aantal	Herkomst
Plaatsen vogelnestkasten	7	Vogelwerkgroep Liemers
Aanplant fruitbomen	12	SLG, fin WRIJ
Aanplant bomen en struiken	44	Kweker, fin WRIJ
Aanplant windhaag en struiken	125	Kweker – financien en aanplant: Nobian
Totaal	181	Bomen en struiken
Bestrijden Reuzenberenklauw en Japanse Duizendknop	veel	

Educatie

Activiteit	aantal	tijd uur/act	Gemiddeld participanten per keer	Totaal participant
Deelname NL Doet	1	5	12	12
Rondwandelingen	8	3	5	40
Vrijwilligersbijeenkomst	3	5	12	36
Schoolklassen	2	3	30	60
Liemers Lab groepen begeleiden	1	10	4	4
Duuve te Gek	1	10	60	60
Rondleiding – studenten, groepen	2	2	5	10
Deelname Natuurwerkdag	1	5	6	6
Open tuinendag Groei en bloei	1	10	8	8
Totaal aantal participanten				236